RELATION,
Om
Nordkeall paa Island
1625

Thore Virgin
1936.

[Magnusson, Jaasten]. Rebation. Kbh. [1627]. 4°
Bibl. Danica II 202. Ehreneron-Müller V 293.
Utg. af Niels Hansen Hebad.
Illustr. Dansk Litteraturhistoria I 630.
Jfr. Jaasen p. 69-71 (m. fakt. uvis af titelbladet)

Eget exemplar, Jaasens kvittering på et skrivepapir i Det kgl. Bibliotek.

316728

Sandferdig oc kort Jßlandiſke

RELATION,

Om det forfeerdelige oc grue-elige Jordſkelff / ſom ſkedde for Øſten paa Jßland / hoff Tyckebey Kloſter / forgangen Septembris, met Torden oc Liunet / Ildens nedfald aff Luffteen / met ſtort Mørck / Aſke / fyrige oc gloende Stene oc Brande / Deßligeſte it forſkreckeligt Vandfald oc Exundation, aff det Bierg Jøckelen / ſom varede fra den 2. ind til den 14. Sept. dag / aldrig tilforne enten ſeet eller hørt.

Malachiæ 4. Cap.

See / der kommer en Dag / hand ſkal brende ſom en Ouen / da ſkulle alle foractere oc vgudelige være Halm / oc den Tilkommendes dag ſkal optende dem / ſiger den HErre Zebaoth.

Prentet i Kiøbenhaffn / Aar 1627.

Til Ære oc Tienste

Erlige / Visse / Naffnkundige oc Velfornemme Herrer / Kongelige Mayest. til Dannemarck oc Nordrige etc. Velbetrode Locumtenenter oc Commenderere paa Jsland:

Herr Gissele Hagensøn / Laugmand for Sunden oc Østen vnder Jsland / etc.

Herr Haldur Oluffsøn / Laugmand for Norden oc Vesten vnder Jsland / etc.

Magnus Biørnesøn / Kong. Mayest. betrode Mand / offuer Munckethuraa Kloster / oc Offigr Sysel / etc.

Arre Magnussøn / Kong. Mayest. betrode Mand / offuer Jsefiortz Syssel / etc.

Biørn Magnussøn / Kong. Mayest. Fordum velbetrode Mand for Vesten.

Joen Syuortsøn / Kong. Mayest. betrode Mand offuer Roensted Kloster / etc.

Gunder Hauckneson / Kong. Mayest. betrode Mand offuer Tingigr Kloster / etc.

Paa Prentet forferdiget /

Aff

NICOLAO HELDUADERO

Calend. Reg.

For Østen paa Jßland vijd en dags Reyse fra Heckelfeld / ligger et meget høyt Bierg / som kaldes Mødals Jøckel. Sam̃e Bierg er alletid oc stedtze bode Vinter oc Sommer betecket met Sne oc Yß / men indvortes oc vnder Jorden er idel Svaffl oc Salpeter. Vdi sam̃e Bierg / et Aar efter Guds Byrd / 1625. i Septembris Maanet / en forfærdelig Eruption oc Biergebrud skeed / oc aff Ærlige Mand Taasten Magnussen / Kong. Mayst. Befalingsmand offner Tyckebey Kloster observerit oc anteignet / som efterfølger.

DEn anden Dag i Septembri Maanet / om Morgen tidligen / hørde mand til Tyckebey Kloster / megen Ildsprecke aff Jøckelen / ligesom stor Tordenslag til at høre / oc der klocken vaar 8. om Morgenen / kom Vandfaldet aff Jøckelen / ned til forne Kloster / oc gick ind i Husene / oc en liden Gaard ræt hoss Klosterit / der gick Vandet ind paa / oc offuer flød Gaarden / men Folckene de biergede sig paa en høye ved Gaarden / oc strax der efter voxte samme Vand jo meere oc meere / oc førde met sig Yß stycker / en stor part / / oc bleff paa det sidste dybt oc høyt imellem Husene / at it Skib maatte segle der / som ellers vaar tørt Land tilforne.

Forbemelte Vandflod / tog hen met sig megit Hø / aff mange Folck deris Enge / saa vel det som vaar kosten i stackene / som det der laa plat paa Jorden / Forualdteren som boede paa Klosterit / bleff aff saa meget Hø / som vel hundrede Heste kunde bære.

Der efter hen ved Middags tide / forsætte sig Vandet igien / saa at mange sted bleff tørt. Strax der efter kom et grueligt Mørck offuer Jorden / met stor Tordenslag / blussendis Ild oc Aske / saa

mand skulle tencke at Himmel oc Jord vilde forgaa / oc Himmelen vilde reffne i hundrede stycker / oc Husene skulle kuldkastit / oc vare de icke lenger imellem de Tordenslag oc Ildsprecker / end mand kunde reyse sig op / oc sætte sig neder igien / saa sløy da hen blussendis Ild ned aff Himmelen paa Jorden omkrinck Folcket / at mand skulle icke andet tencke / end de vaare alle i en Lue oc Ild.

Oc enddog her paa Landet om Høsten er megit Mørckt / om Natten / saa vaar Aasken oc Støffuen / som giorde det Mørcker / dog bleff der da vndertiden / samme Nat saa liust / formedelst den blussendis Ild / at mand kunde see oc kiende de Fielde oc Bierge / som laa ny miele der fra / oc holt alt saa ved ind til Mitnat / Derneſt holt det op nogen stund igien / indtil Dagningen / siden begynte det igien / oc voxste et stort forfærdelig Vulder oc Tordenslag i Lufften.

Oc den Aske oc de brende Stene / som regnede neder paa Jorden samme gang / giorde stor Mørck offuer Jorden / at denne Aske oc Mørck / holt vinden hen imod Østerkanterne / thi hun blæste eliers fra Vesten paa halffottende miele langs Landet.

Den samme Dag som vaar den 3. Septemb. kunde mand ingen Græs see paa Engene / for Aske oc Stene / som det vaar bestøffuen med / huorfore Faar oc Heste / løbe langt hen paa atskillige steder / søgendis efter deris føde / mens Kiør oc Stude maatte Bønderne strax tage ind i Stalden / oc giffue dennem Hø oc Foder.

Den 4. dag Septemb. vaar samme Vœir oc Vind / som om dagen tilforn / oc gick alt i ligemaader til / som den første Dag / med forfærdelig Vulder / Ild / Tordenslag / oc Aske regen / som før er berørt / saa at Fuglene falde mangefoldelige neder aff Lufften / oc icke kunde sluffue / men krøb paa Jorden ligesom Orme.

Den 5. oc 6. Septemb. skede alt i ligemaader / oc alle de dage / falt saa tyck Sand oc Aske / at der bleff saa Mørcke om den liuse Dag / at ingen Creatur / kunde haffue gaffn aff Solens eller Dagens Liust / meere end om den mørcke Nat / vndertagen naar Ilden stundum blussede.

Den

Den 7. dag Septemb. vende Vinden sig til Vest/ Nordvest met mørcke aff Asken/ men paa Klosterit bleff da saa mørckt/ at den ene tog den anden ved Haanden / oc saae dog icke huer andre / dette varede fra klocken vaar 8. om Morgenen til om Affteen / oc saa stor Bulder vaar der i Lufften / at ingen kunde høre den andens Ord / met mindre den ene / skulle Raabe til den anden / wanneer de stode tet hoss huer andre.

Den blussendis Ild vaar baade offne for deris Hoffuit i Lufften / oc alle vegne paa Jorden / oc rund omkring / at mand maatte tencke at Lufften oc Jorden skulle opbrende.

Vden paa folckis Hatter oc Kleder siuntis ligesom der haffde ligget leffuendis Ild/ dog den Ild icke haffde den farffue som vor naturlig Ild/ eller som et stocke gammelt raadnit Træ i mørcket. Mange siger / at det haffuer sueyet paa deris Hender oc Ansict / naar samme Ilds lue haffuer dennem anrørt.

Oc forbemelte Ild vaar stundum saa liuss / som ellers ingen verdslig Liuß kunde skinne/ Solens liuß vndertagen/ men stundum eider vaar den Luffue rød / oc somme tider gull oc grøn som en Regenbue. Strax efter mand saae denne Ilds luffue blusse/ da følgede der efter hine store forfærdelige Liud / ligervijß som Tordenslag / eller it Liud / naar it stor Stycke er affyret / dog meget meere forfærdeligere. De Ildsprecker eller Tordenslag/ løbe icke ræt frem eller til side / icke heller aldelis efter som Vinden blæste/ men de løbe frem oc tilbage / op oc ned i Lufften / ligesom nogle Raketter / oc skilte sig i to eller tre parter i Lufften / oc huer part løb sin vey fra hin anden/ oc tilhaabe igien vndertiden / oc naar de møttes/ gaff de store Bulder aff sig / oc det varede den ganeske Dag / saa at det vaar at forundre / at Folckens Hierner oc Hoffueder kunde det taale oc vdstaa. Oc vaar det saa mørckt at mand maatte tende Luß om middagen/ men hen imod Affteen bleff det noget liusere/ dog ligevel falt Sandet baade stort oc smaat/ oc iblant met falt store Stene / ligesom en Knølte neffue / men vaar dog aff Ilden saaledis

brent til Aske / at mand kunde gnide dennem i sønder imellem hænderne. Den dag falt saa stor en hob Sand / at huor mand gick / traadde mand i Aske mit paa Benene / paa flet Marck / oc intet Græs kunde mand see / huor det vaar voxet.

Den 8. dag Septemb. gick alt i ligemaade til / oc den Dag falt Sanden offuen paa det som tilforne vaar faldet / hen ved 3. Hændertyck. Samme Dag efter middag / kom der saadant it buldder oc forskreckelig Liud aff forne Bierg oc Jøckel / at gantske Jorden beffuede oc skalff en lang tid / huilcket Jordskelff vaar icke sedvanligt / saa hun beffuede / oc gick op oc neder ligesom hun vilde haffue sprunget i Lufften / huad der giordis i samme Jordskelff kunde wi intet see for sort Mørckheds skyld / men det er voris meening at samme langvarendis Jordskelff skal haffue obnit sig i de mange varme Bad / som nu siden kom for dagen paa forne Bierg / oc ingen haffde tilforn fornummet. Deßligeste meenis der oc / mange andre Jordsueller at haffue sig obnit den samme tid / aff huilcken siden vdsprædis Røg oc Aske.

Den 9. Septemb. vaar Storm oc Regen aff Sydvest / meste parten aff dagen vaar stille oc hørdis ingen Liud eller Slag indtil om Natten / da holt det Natten vd.

Den 10. Septemb. vaar vinden Westen / met klar lufft / da fornam mand ingen Bulder eller Slag mere / men alleniste Røg oc Aske / Bierget vdsprutte i Lufften / dog icke saa gruelig som tilforn / siden der efter / den samme Dag / begynte Vinden at bruse / saa der fulde efter it suart Aske oc Sand føg. All den forskreffuen tid offuer / kunde mand fornemme Jordskelff paa andre steder oc øster. De vdi samme Jordskelff / adskillis oc i tu gick et stort forfærdeligt Bierg / huilcket gamle Mænd haffuer kiend helt tilforne.

Den 11. Septemb. paa en Søndag / vaar stille Vær indtil om Affteuen / men om Middagen / samme Dag / bleff vnder prædicken saa Mørcke at mand icke kunde see / dog der efter begynte at kølne aff Bierget / da fløy Torden / Asken oc Ild paa Klo-

stret

tret meget lange / siden klarede det op igien effter handen / at mand kunde see Folckene / den tid da falt neder en stor haab Aske / oc om Natten regnede det aff en Sudvest.

Den 12. Septemb. vaar en Sudvest vind / all den Dag fløy Aske oc Røg op aff forne Bierg met Bulder oc Jordskelff / ind paa en Ort som kaldis Tunge / samme sted vaar altid en gruelig oc forfærdelig Jordskelff / saae Folck aff forskreckelse / om Miinats tide / maatte staa op aff deris Senge oc gaa vd aff Husene / oc alle det Skowkrat der laa hoss / er nu beteckt met Sand.

Den 13. Septemb. om Morgenen tilige vaar Vinden til Nordvest / da fløy Ild oc Aske hen i Sudost / dog icke saa sterckt at det giorde den Dag stor skade / men om Afftenen / fornam mand huercken Ild eller Røg.

Den 14. Septemb. Fornam mand huercken Ild eller Aske fluge / thi Gud haffde affvent / oc igien slluckit den forfærdelige Ild / Røg / Torden oc Bulder.

Den Aske oc Sandfug som kom aff dette Bierg / fløy offuer til Norrig / paa atskillige steder / men paa de steder / paa Jßland / paa huilcke saadan skade sked er / er Jorden fordærffuit oc aldelis wfructsomlig / saa at intet Græß kand der grø.

Met dette forferdelige Spectakel, vil Gud haffue paaminded oss / hans Tilkommelse til Dommen / som / vden tuiffel / icke maa være langt borte / vdi huilcken hand vil Dømme Verden met Torden / Liunet oc Ild / som S. Peder skriffuer i sin anden Epist. 3. Cap. At HErren dag skal komme / som en Tyff om Natten / I huilcken Himlene skulle forgaa met stort Bulder / oc Elementerne skulle smeltes aff hede / oc Jorden oc den Gierning som der er vdi etc. Thi alt det som er i Verden (som er kiødens Lyst / oc øynis Lyst / oc it hoffærdigt Leffnet) er icke aff Faderen men aff Verden / oc Verden forgaar met hendis Lyst. 1. Johan 2.
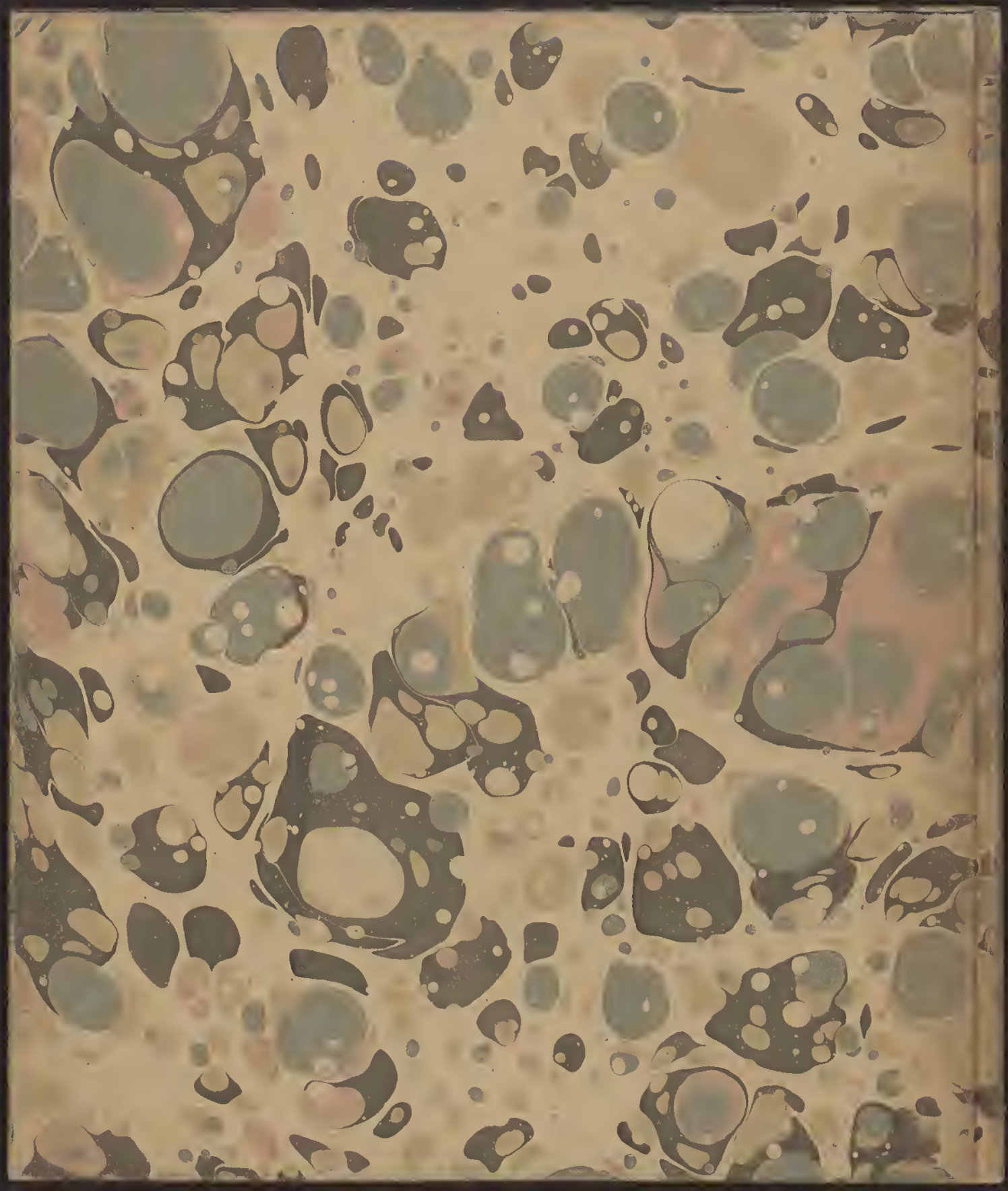
Gud giffue oss en Salig tid oc stund at
Leffue oc dø vdi / Amen.